

Поступальний розвиток людства неможливий без винахідництва. Це найважливіший плід його творчої думки, найвища мета якого — цілковите панування розуму над матеріальним світом, використання сил природи для людських потреб. Саме в цьому полягає непросте завдання винахідника, який часто стикається з нерозумінням і недооцінкою. Одначе їх з лишком покриває радість застосовувати свої здібності та усвідомлювати, що належиш до того винятково привілейованого класу, без якого рід людський уже давно був би знищений в запеклій боротьбі з безжальними стихіями.

Що ж до мене, то я вже сповна насолодився цією вишуканою втіхою, та так, що багато років жив чи не в безперервному захваті. Мене вважають одним із найпрацьовитіших, і, певно, так воно і є, бо якщо мислення мати за труд, то йому я присвячував мало не весь свій час. Але якщо працю розуміти як певну діяльність, яку виконують у визначений час згідно з суворими правилами, то я був би найбільшим серед ледарів. Кожне зусилля, зроблене з примусу, вимагає жертвувати життєвою енергією. Такої ціни я ніколи

не платив. Навпаки, я досягнув успіху завдяки своїй розумовій праці.

Намагаючись ладно й достовірно описати свою діяльність у цій серії статей до журналу «Electrical Experimenter», адресованих переважно нашим юним читачам, мушу зупинитися, хай і неохоче, на враженнях зі своєї юності та обставинах і подіях, які зіграли вирішальну роль у визначенні моєї професії.

Наші перші прагнення ґрунтуються лише на інстинктах, на живій і нестримній уяві. Коли ми дорослішаємо, глузд бере гору, й ми стаємо дедалі скрупульозніші й виваженіші. Але ці ранні поривання, хоч і не відразу дають плоди, та мають велике значення й навіть можуть окреслити нашу долю. І справді, тепер я відчуваю, що якби розумів ці пориви й плекав їх, замість придушувати, то значно примножив би той спадок, який залишив світові. Але я усвідомив себе винахідником, аж коли змужнів.

Причин цього було декілька. По-перше, я мав надзвичайно обдарованого брата — його рідкісні розумові здібності були одним із тих феноменів, які не вдалося пояснити біологічними обстеженнями. Його передчасна смерть залишила моїх батьків невтішними. Ми мали коня, якого подарував близький друг сім'ї, — величнього, арабської породи, наділеного мало не людським розумом. Його любили й голубили всі в нащій сім'ї, бо він колись за неймовірних обставин урятував був моему батькові життя. Якось зимою ночі батька викликали в терміновій справі, й коли він їхав верхи через гори, що аж кипіли вовками, кінь схарпудився й помчав, враз скинувши його на землю. Додому кінь прийшов закривавлений і знесилений, але, зачувши,

як ударили на сполох, відразу поскакав геть і повернувся на місце пригоди. Люди, які рушили на пошуки, не встигли ще й далеко зайти, як їх перестрів мій батько: він опритомнів і знов осідлав коня, не тямлячи, що пролежав у снігу кілька годин. З вини цього коня мій брат скалічився і помер. Я був свідком цієї страшної сцени, і хоч відтоді минуло 56 років, її образ мене вражає так само сильно. Коли я згадую братові досягнення, вони затьмарюють усі мої старання.

Хай що мені вдавалося, для батьків це тільки загострювало біль втрати. Отож я виріс невпевненим у собі. Але мене аж ніяк не вважали дурником, коли судити з одного випадку, який я й досі добре пам'ятаю. Якось вулицю, де я грався з іншими хлопчиками, переходили кілька членів муніципалітету. Найстарший серед цих поважних чоловіків, заможний пан, зупинився дати нам по срібній монеті. Підійшовши до мене, він раптом став і наказав: «Глянь мені в очі». Я зирнувся з ним, простягнувши руку по таку бажану монетку, коли, на моє здивування, він відрубав: «Ні, навіть не думай, нічого ти від мене не отримаєш, ти надто розумний». Про мене розповідали кумедну історію. Я мав двох літніх тіток зі зморшкуватими лицами. В однієї з них два передні зуби стирчали, наче бивні у слона, й ними вона, цілуючи, щоразу штрикала мене в щоку. Ніщо не лякало мене так, як перспектива опинитися в обіймах цих так само велелюбних, як і непривабливих родичок. Якось, коли мама тримала мене на руках, вони запитали, котра з них вродливіша. Уважно розглянувши їхні обличчя, я глибокодумно відповів, показуючи пальцем: «Оця не така бридка, як та».

До того ж, від самого народження мені призначалося дістати церковну посаду, й ця думка безперестанно мене

Мілютин Тесла, батько Ніколи

гнітила. Я прагнув стати інженером, але батько не поступався своїм наміром. Він був сином офіцера, який служив в армії Наполеона Бонапарта, і разом із братом, викладачем математики в одному з провідних навчальних закладів, здобув військову освіту, але, що вельми незвично, пізніше прийняв духовний сан і в цьому покликанні досягнув висот. Він був дуже ерудований чоловік, справдешній натурфілософ, поет і письменник. Казали, що його проповіді такі ж